

In Dwingeland verdwijnt de tegenspraak

Posted on 20 november 2021 by Coen de Jong

De scherpste observaties in George Orwells roman *1984* gingen over gebrek aan tegenspraak, over afgedwongen eenheid-denken en over manipulatie van de werkelijkheid. Orwells kernboodschap was: het individu staat machteloos tegenover het collectief en de dissident kan niet op tegen gedachtendwang door autoriteiten. Orwell kreeg in het coronajaar 2020 al regelmatig gelijk. Wie durft anno 2021 in Nederland nog de gevestigde orde tegen te spreken?

Gesloten systeem…

Journalist Gerard van Westerloo tekende in 2003 in *Niet spreken met de bestuurder* op, hoe politicologen verzuchtten dat de Nederlandse politiek een gesloten systeem is. In 'bestuurlijk Nederland' zijn de insiders lief en aardig voor elkaar en wisselen ze probleemloos van functie, op basis van lidmaatschap van de kaderpartijen PvdA, CDA, VVD, D66 en GroenLinks. De vele 'bestuurders' – een poldereufemisme voor ongekozen beslisser of uitvoerder – zijn afgeschermd tegen kritiek.

De insiders houden de Tweede Kamer liefst zo lang mogelijk buiten beslissingen die belangengroepen onder elkaar voorkoken, zoals aan de Klimaattafels van Ed Nijpels. Vaak krijgt de Tweede Kamer pas op het laatste moment een onderhandelingsresultaat onder ogen. Niet toevallig is diezelfde Tweede Kamer het enige orgaan dat wèl rechtstreeks door de kiezer is verkozen.

…zonder rekenschap

De afgelopen twee decennia mogen leden van de Tweede Kamer minder meepraten, krijgen ze minder informatie maar ontvangen ze wel bakken met kritiek. Bijeffect hiervan is dat Kamerleden vooral met hun mediaexposure bezig zijn. Regerende partijen houden de gelederen gesloten en meten het 'draagvlak' voor hun beleid af aan peilingen en aan de echokamer van de talkshows.

Tijdens de voortslepende kabinetsformatie in 2021 heeft het demissionaire kabinet RutteDrie – afgetreden wegens het verkeerd informeren van de Tweede Kamer – het gemak ontdekt van niet *hoeven* te luisteren naar een parlement of een achterban. De ministersploeg is inmiddels een duiventil. Tegelijkertijd nemen Mark Rutte en Hugo de Jonge samen met een *petit comité* van ministers (en fractieleiders) wél vergaande besluiten rond de bestrijding van het coronavirus.

Coronabeleid institutionaliseert noodgrepen

Nederlandse burgers zijn na 1,5 jaar coronamaatregelen geconditioneerd – als waren we bewoners van een zorginstelling – om instructies en aanwijzingen op te volgen van verplegend en toeziend personeel. Barristas, obers en supermarktmedewerkers kregen de taak Nederlanders op basis van noodverordeningen of -wetten over mondkapjes en QR-codes wel of niet toe te laten tot een café of supermarkt.

Zo ontstaat tussen burgers en personeel – vaak scholieren, studenten en beveiligers die niet zoals politieagenten met wettig gezag zijn bekleed – een ongelijke machtsverhouding, die tot frictie kan leiden. Horecabezoek is ook niet meer anoniem, wat burgers van weer een stukje privésfeer ontdoet. Veel en vaak moeten gehoorzamen leidt tot gewenning.

Dwangmatigheden en onguur klimaat

De noodmaatregelen zijn allemaal tijdelijk, verzekeren de demissionaire politici ons. Stel dat corona in 2023 verdwenen is. Viert Nederland dan massaal feest? Of is er tegen die tijd een Klimaat Noodtoestand Management Team (KNMT) opgetuigd, onder voorzitterschap van Ed Nijpels?

Nijpels – de ongekozen voorzitter van het Klimaatberaad dat zonder inspraak van Nederlandse burgers opereert – herhaalde bij WNL op Zondag op 14 november dat het klimaat te belangrijk was om aan de democratie over te laten. Met democratie en inspraak hebben voorstanders van stevig klimaatbeleid als hoogleraar 'transitiekunde en duurzaamheid' Jan Rotmans en Urgenda-voorzitter Marjan Minnesma weinig. Vanuit de milieubeweging klinken al oproepen tot strafbaarstelling van 'klimaatontkenning'.

Steeds is de rode draad: de gevestigde politieke partijen komen er samen uit, de burgers voegen zich en wie er op wijst dat het beleid onlogisch of ineffectief is krijgt de wind van voren. Over het gebruik van vervuilende biomassa verklaarde VVD-er Henk Kamp als minister van Economische Zaken tegenover BNN-VARA dat biomassa schoon was 'omdat de Europese Commissie dat heeft vastgesteld'.

Democratie: nog voor iedereen?

Vicepremier en minister van Volksgezondheid Hugo de Jonge verweet ongevaccineerden op 16 oktober in Hart van Nederland dat ze potentieel 'het bed bezet houden van iemand die wacht op een operatie'. De uitspraak van De Jonge heeft politieke lading.

De oppositiepartijen op de flanken zijn immers vaak gekant tegen het coronabeleid van de regering. Lager opgeleiden, immigranten en religieuzen (moslims en orthodoxe protestanten) stemmen relatief vaak op deze oppositiepartijen én zijn ook relatief vaker niet gevaccineerd. Standpunten over 2G en het coronatoegangsbewijs zijn onderdeel van diverse culturele kloven in Nederland.

Het NOS Journaal meldde op 17 november dat een meerderheid in België vóór een vaccinatieplicht zou zijn. Eerder bezworen Hugo de Jonge en vele Kamerleden nog dat vaccinatieplicht uitgesloten zou zijn. Dat standpunt kan makkelijk schuiven als

andere EU-lidstaten wél een vaccinatieplicht invoeren.

Hoe verstandig vaccinatie vanuit medisch oogpunt ook is – en hoe irrationeel de redeneringen van mensen die zich niet laten vaccineren soms ook zijn – hoe denken regeringen 'weigeraars' te gaan dwingen zonder naar autoritaire maatregelen te grijpen? Onuitvoerbaar en onverstandig, zei viroloog Marc van Ranst, de Belgische Jaap van Dissel.

Geen rem op ondoordachte wetgeving

Er bestaan toch waarborgen tegen ondoordachte wetgeving? Gerard van Westerloo schreef al dat de leden van de Eerste Kamer uit partijpolitieke overwegingen zelden tegen wetsvoorstellen stemmen, ook als ze die wetsvoorstellen onverstandig vonden. De Raad van State, die de regering vooraf adviseert over wetgeving, kreeg op 17 november van de Autoriteit Persoonsgegevens nog een keiharde tik op de vingers vanwege de Toeslagenaffaire. De RvS beschermde burgers niet tegen bestuurlijke willekeur en liet na discriminatie te signaleren.

Vrijwel niemand luistert als het College voor de Rechten van de Mens op 16 november aangeeft dat de regering de noodzaak van 2G-beleid en de uitbreiding van het coronatoegangsbewijs onvoldoende heeft aangetoond. Of als in Trouw van 16 november Arjen Boin, hoogleraar publieke instituties en openbaar bestuur in Leiden, waarschuwt: 'Wat zal de overheid bedenken bij een volgende crisis? Hoe meer instrumenten je de overheid in handen geeft, hoe meer zij er gebruik van zal maken'. Of als in Vlaamse krant De Standaard Joren Vermeersch aankaart dat coronatoegangsbewijzen met QR code een halve revolutie in de omgang tussen burger en staat betekenen, waarbij de staat enorm aan macht wint.

Opinieklimaat

Dat ongekozen uitvoerders niet van tegenspraak houden was op 12 november te zien bij Op1. Burgemeester Jos Wienen praatte met een gezicht vol minachting luidkeels door iedereen heen die kanttekeningen plaatste bij 2G beleid.

Opiniemakers Sheila Sitalsing en Rosanne Hertzberger schreven in de – toch redelijk gezagsgetrouwe – Volkskrant en NRC kritische commentaren over 2G. NRC riep in een hoofdredactioneel commentaar – vol mitsen en maren – de regering zelfs op 2G niet lichtzinnig in te voeren. Rond de door het kabinet eind 2020 bepleite invoering

van de Avondklok hoorden we zulke geluiden ook, maar effect sorteerde deze tegenspraak niet.

'Erbij horen' heeft in weldenkend Nederland een voorwaardelijke status, zo bleek uit reacties vanuit 'weldenkende' kringen op Rosanne Hertzberger: 'idioot', 'citeren uit het werk van fascisten'. Afdwongen sensibilisering ligt op de loer. Voor elke Hertzberger zijn er bovendien minstens vijf Roland Pieriks, die via (ongekozen) organen als de Gezondheidsraad dekking geven aan het beknotten van vrijheden.

'Het Virus moet *nu* verslagen worden' riepen vele politici, opiniemakers en journalisten de afgelopen week. Het collectief in *Dwingeland* verdraagt in tijden van nood geen dwarse individuen, geen afwijkende meningen en geen tegenspraak. Orwell kijkt postuum met belangstelling toe en kan nu en dan een grijns niet onderdrukken.

Het boek ***DWINGELAND, Orwell in de polder*** *van* ***Coen de Jong*** *verscheen in de zomer van 2021 en is onverminderd actueel. DWINGELAND is verkrijgbaar als paperback (20 euro, gratis verzending), als luisterboek (16,95) en als e-book (12,50). Meer informatie en bestellingen voor de* ***paperback HIER*** *en voor het* ***e-book HIER****.* ***Veel leesplezier!***

COEN DE JONG
DWINGE LAND
ORWELL IN DE POLDER
BLAUWBURGWAL
Facebook en Google verwijderen opinies. Inlichtingendiensten weten wat burgers zeggen en denken. Politici schrijven voor welke woorden mensen mogen gebruiken. Geestdrijvers bepalen wat mensen wel en niet moeten denken. En tegenspreken? Dat is, zeker sinds het coronajaar 2020, niet de bedoeling.
George Orwell beschreef in zijn boek 1984 een somber toekomstbeeld: een onvrije samenleving vol dwang. Zulke onvrijheid konden we ons in Nederland decennialang niet voorstellen. Waarom zien we in ons dagelijks leven dan toch steeds vaker autoritaire ontwikkelingen?
In Dwingeland beschrijft Coen de Jong dat veel voorspellingen van Orwell uit 1984 sluipenderwijs uitkomen en hun intrede doen in de polder. Onze grondwettelijk vastgelegde vrijheden en burgerrechten komen daarbij steeds vaker in de knel.
978 94 61853 042
Coen de Jong (1969) studeerde moderne geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en politicologie aan de Universiteit van Leiden. Hij publiceert op persoonlijke titel regelmatig over politieke en maatschappelijke ontwikkelingen.
UITGEVERIJ
BLAUWBURGWAL